

Texel, bolwerk van natuur of van cultuur?

Over het beeld dat toeristen hebben op Texels erfgoed

J.W. Reinking

S2709899

Bachelor scriptie sociale geografie en planologie

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit ruimtelijke wetenschappen

Begeleiders:

Ir. B.M. Boumans

MSc. N.A. Busscher

Texel, mei 2017

Abstract:

In dit onderzoek wordt gekeken naar motieven van toeristen van 18 jaar of ouder om het Waddeneiland Texel te bezoeken. De focus ligt met name op de rol van het aanwezige erfgoed en of de natuurlijke- dan wel culturele aspecten van dit erfgoed een sterkere pullfactor zijn. Om dit zuiver te achterhalen is onder andere gekeken naar of mensen de twee verschillende soorten erfgoed kunnen onderscheiden. Deze thesis geeft dus een analytische uiteenzetting, voor de recreatie en toerisme sector, van het beeld dat mensen bij bepaalde soorten erfgoed hebben en welke soort erfgoed momenteel door de toeristen hoger in waarde wordt geschat. Verder is er gekeken of er naast cultureel en natuurlijk erfgoed nog andere oorzaken van groot belang zijn voor de komst van toeristen. Daarnaast is onderzocht of er opvallende patronen zijn waar te nemen in wat voor een type mensen Texel bezoeken. De bevindingen die hieruit voortkomen zullen met bestaande theorieën in verband worden gebracht en in een maatschappelijk kader worden geplaatst. De theorieën, hebben achtereenvolgens betrekking op het Waddengebied, erfgoed, locatiekeuze en beeldvorming. Het meest in het oog springende resultaat is dat wat als natuur gezien wordt, vaak meer wordt gewaardeerd dan dat wat de Texelse toerist als cultuur beschouwd. In combinatie met andere resultaten en de hierboven genoemde theorieën, kan de kennis uit dit onderzoek goed worden gebruikt door beleidsmakers en andere partijen in de recreatie en toerisme sector. Zo kan met beleid op maat een mooie balans worden gecreëerd tussen mensen en de twee verschillende soorten erfgoed.

Inhoudsopgave:

1. INTRODUCTIE.....	4
1.1 ACHTERGROND.....	4
1.2 HET PROBLEEM.....	4
1.3 OPBOUW.....	5
2. THEORETISCH KADER.....	5
2.1 WADDENGEBIED.....	5
2.2 ERFGOED.....	6
2.3 LOCATIEKEUZE.....	7
2.4 BEELDVORMING.....	8
3. CONCEPTUEEL MODEL.....	8
4. METHODOLOGIE.....	8
4.1. Dataverzameling.....	9
5. RESULTATEN.....	10
5.1 ONDERSCHIED.....	10
5.2 PERSOONSKENMERKEN.....	12
5.3 REDENEN.....	12
6. CONCLUSIE	14
7. REFERENCIELIJST.....	15
8. APPENDIX	17

1. Introductie:

In deze sectie worden achtereenvolgens achtergrond, onderzoeksprobleem en de onderzoeksopbouw behandeld.

1.1 Achtergrond

De werkgelegenheid in de recreatie en toerisme sector (R&T) op de Waddeneilanden is uniek hoog in verhouding tot de rest van Nederland (Sijtsma et al, 2008). Op Texel omvat zij zo'n 30% van de totale werkgelegenheid (Sijtsma, F. J. et al., 2012). Omdat de werkgelegenheid en daarmee deels het economisch kapitaal op de eilanden afhankelijk is van deze relatief grote sector, is het van belang om deze ten alle tijden stabiel te houden of waar mogelijk te verbeteren (Ateljevic et al., 2012). Om dit te kunnen doen moet men weten waarvoor de toeristen, de *'drivers'* achter deze sector, komen. Over het algemeen komen toeristen naar een plek voor plezier en entertainment, uit nieuwsgierigheid of voor afleiding van de dagelijkse sleur (Ashworth, 2009). Hieruit blijkt echter nog niet uit welke fysieke aspecten mensen deze vormen van voldoening halen. In het artikel van Ismagilova (2015) blijkt dat erfgoed hier een rol in speelt en toeristen aantrekt.

Bovendien maakt het hebben van één relatief grote sector een economie minder divers en flexibel en daarmee gevoeliger voor verandering. Zeker als er binnen deze sector ook weinig variëteit is (Ateljevic et al., 2012). Om Texel economisch stabiel te houden, is het daarom nodig om te weten hoe de R&T sector werkt en wat de *stimuli* zijn voor de sector. Hierboven is al vermeld dat erfgoed zo'n stimuli voor toerisme en daarmee voor de R&T sector is.

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen twee soorten erfgoed: natuurlijk erfgoed en cultureel erfgoed (Ahmad, 2006). Deze twee soorten zijn beide terug te vinden op Texel (Sijtsma et al, 2008). In welke mate deze twee soorten bijdragen aan de komst van toerisme staat centraal in dit onderzoek. Als men dit weet kan er een specifiek beleid worden gevoerd ten aanzien van verschillende soorten erfgoed op Texel. Zo zou door toeristen ondergewaardeerd erfgoed meer gepromoot kunnen worden en heel hooggewaardeerd erfgoed op duurzame wijze verder worden geëxploiteerd. Op die manier kan het aanbod erfgoed beter worden afgestemd op de wens van toeristen, waardoor de grote R&T sector, die zoveel werkgelegenheid verschaft op het eiland, makkelijker divers en stabiel blijft.

1.2 Het probleem

Duidelijk is dat toeristen vaak plezier, rust en afleiding zoeken op de plekken waar zij heen gaan (Ashworth, 2009). Waar zij dit precies in vinden op Texel is erg lastig om precies aan te duiden. Dat Texel een Waddeneiland is en daarmee UNESCO werelderfgoed, staat daarentegen vast. Dat de aanwezigheid van erfgoed over het algemeen een positief verband houdt met toerisme ook (Ismagilova et al., 2015). Of en in welke mate dit algemeen geldende verband opgaat voor Texel weten we echter niet. Om dit te onderzoeken is het van belang om onderscheid te maken tussen twee verschillende soorten erfgoed; namelijk natuurlijk en cultureel erfgoed. Dit wordt verderop in dit onderzoek gedaan aan de hand van criteria van UNESCO (2005) en het artikel van Ahmad (2006). Het hoofddoel binnen dit onderzoek is dan ook om te onderzoeken in welke mate deze verschillende soorten erfgoed bijdragen aan de komst van toeristen naar Texel. Dit leidt tot de hoofdvraag:

Welke rol spelen natuurlijk erfgoed en cultureel erfgoed op Texel als motief voor toeristen om het eiland te bezoeken?

Uit deze hoofdvraag volgen automatisch de volgende deelvragen:

- Zijn mensen in staat om onderscheid te maken tussen natuurlijk en cultureel erfgoed?
- Hebben persoonskenmerken invloed op een voorkeur voor natuurlijk of cultureel erfgoed?
- Wat zijn redenen voor toeristen om naar Texel te gaan?

Al deze bovengenoemde vragen zijn zeer van belang. Want als uit dit onderzoek duidelijk wordt welke van de twee soorten erfgoed hoger gewaardeerd wordt, als er één van de twee hoger gewaardeerd wordt, dan is het nog onduidelijk hoe hier door beleidsmakers op ingespeeld moet worden. Om deze reden is het van belang om zorgvuldig de achterliggende informatie te winnen die uit de deelvragen volgt. Enkel met deze informatie samen is het mogelijk om er achter te komen welke rol de natuurlijk en cultureel erfgoed op Texel spelen bij de keuze van toeristen om het eiland te bezoeken.

1.3 Opbouw

Uitgaande van de boven gestelde doelen voor dit onderzoek is eerst een compilatie van bestaande theorieën over het waddengebied, erfgoed, locatiekeuze en beeldvorming verzameld. Binnen het kader van deze theorieën is getracht te antwoorden op de vragen die hierboven zijn gesteld. Vervolgens worden de werkmethoden omschreven waarmee de antwoorden getracht zijn te vinden. Vooral de sterke en zwakkere kanten van de methodologie worden uitgelicht. Deze dienen bij het lezen en interpreteren van alle uitspraken en conclusies in het achterhoofd gehouden te worden. Daarna worden, per gestelde vaag, de resultaten behandeld. Tot slot volgt hieruit een conclusie die enkele aanbevelingen bevat.

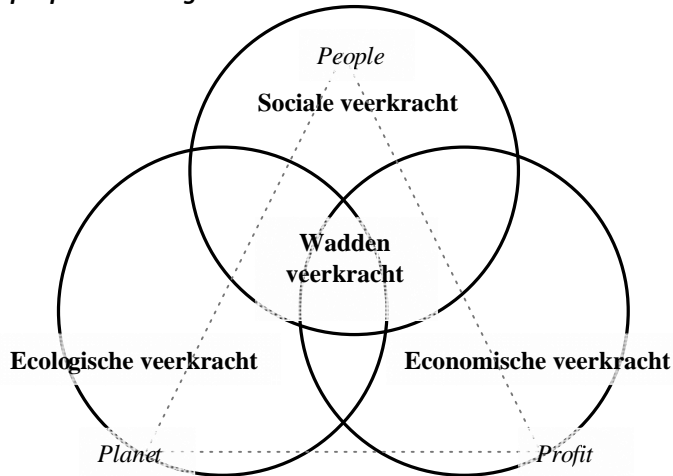
2. Theoretisch kader:

2.1 Waddengebied

In Bazelmans (2012) wordt benadrukt dat de wisselwerking tussen mens en natuur zeer sterk is in het Waddenzeegebied. Dit is door de geschiedenis heen gebleken. Van oudsher is het een aantrekkelijk gebied geweest met vruchtbare gronden. Zo is er veel veen, zout en gas gewonnen. Ook werd er veel handel gedreven, vee geteeld en vindt er toerisme plaats. Bazelmans (2012) beweert dat dit intensieve gebruik vroeger voor problemen heeft gezorgd in dit gebied. Dit leidt er toe dat deze vormen van gebruik van dit gebied vaak gezien worden als een bedreiging voor de natuur, veiligheid en de authenticiteit. De samenhang tussen deze activiteiten en de landschapsvorming in het Waddengebied is dus erg nauw (Ibid.).

Als we kijken naar 'de triple p' benadering van Elkington (1997), waarin de p's voor *people*, *planet* en *profit* staan, wordt dezen nauwe samenhang bevestigd. De veerkracht in dit model, is van groot belang om invloeden van buitenaf te kunnen verwerken (*figuur 1*). Omdat activiteiten die ten goede komen aan de ene 'p' niet altijd ten goede aan de andere en soms zelfs lijnrecht tegen elkaar ingaan, is het van belang om altijd te zoeken naar manieren waarop bepaalde activiteiten zo worden uitgevoerd dat ze zoveel mogelijk elke p ten goede komen of dan wel zo min mogelijk elkaar schaden. Dit met het idee om er voor te zorgen dat de veerkracht intact blijft of verbeterd wordt. Het model (*figuur 1*) kan toegepast worden op het Waddengebied (Van Dijk et al., 2009).

Figuur 1: triple p benadering

Bron: (Van Dijk et al, 2009).

'Environments', vallen onder natuurlijk erfgoed (Ahmad, 2006) en daarmee onder ecologisch kapitaal. Cultureel erfgoed valt onder sociaal kapitaal (Van Dijk et al, 2009). Als je dit betreft op het model hierboven, dan kan er aangenomen worden dat beide vormen van erfgoed bijdragen aan de veerkracht op de wadden. Ismagilova et al, (2015) stelt dat erfgoed een belangrijke trekpleister voor toerisme is. Toerisme kan op zijn beurt weer ondergebracht worden onder economisch kapitaal in de vorm van werkgelegenheid (Van Dijk et al., 2009) en draagt dus ook bij aan de gehele veerkracht. In deze context is het dus interessant om te weten in welke mate de aanwezigheid van erfgoed, dan wel natuurlijk, dan wel cultureel, bijdraagt aan de komst van toeristen en daarbij dus indirect aan de economische veerkracht en de totale veerkracht van het eiland.

Omdat van de Nederlandse Waddeneilanden Texel in absolute zin de grootste R&T sector heeft (Sijtsma et al., 2008), is het voor dit eiland extra van belang om te weten in welk van de twee soorten erfgoed de kracht van het eiland ligt en waarvoor de meeste toeristen komen. Dit verklaart de focus op Texel in dit onderzoek.

2.2 Erfgoed

Het feit dat het Waddengebied op de UNESCO werelderfgoedlijst staat (Lowenthal & Olwig, 2015), zou kunnen bijdragen aan de komst van toeristen. In hoeverre erfgoed een rol speelt als motief om Texel te bezoeken, is ook om deze reden zeer interessant. De waarde van de stempel 'werelderfgoed' kan dan zichtbaar worden. Ook op de waarde die toeristen hier aan hechten kan ingespeeld worden door de R&T sector.

Dan zijn er nog de twee hele belangrijke concepten ongedefinieerd: natuurlijk- en cultureel erfgoed. Hierover schrijft Ahmad (2006) het volgende: " By the end of the 20th century, the scope of heritage, in general, was agreed internationally to include *tangible* and *intangible heritage* as well as *environments*. To better inform the international communities, in 1999 UNESCO clarified the scope of tangible values as cultural properties to include monuments, groups of buildings and site (Article 23:5) and the scope of environments as natural properties (Article 43:10)." Tot het 'onaantastbare' (immateriële) erfgoed worden tradities, bepaalde manieren van uitdrukken, sociale activiteiten, rituelen, evenementen en traditioneel vakmanschap gerekend (Ahmad, 2006).

In het stuk hierboven wordt dus onderscheid gemaakt tussen culturele en natuurlijke eigenschappen van erfgoed. Hierbij kunnen de culturele eigenschappen zowel materieel als immaterieel zijn, terwijl de natuurlijke eigenschappen zich vooral richten op het (materiële) milieu. Dit onderscheid is verder

uitgewerkt in de tien criteria die UNESCO gebruikt bij het selecteren van erfgoed. Hiervan dragen zes criteria culturele aspecten en vier natuurlijke (UNESCO 2005). Aan de hand van deze criteria zal in dit onderzoek onderscheid gemaakt worden tussen natuurlijk en cultureel erfgoed. Dit blijft echter een lastig proces, want zoals uit Bazelmans (2012) blijkt, is erfgoed vaak een combinatie tussen landschap en de occupatie hiervan door de mens. Veel landschap heeft vorm gekregen door menselijk handelen en kan daarmee lastig bestempeld worden als zuiver natuurlijk erfgoed (Bazelmans et al., 2012).

2.3 Locatiekeuze

Verder is het voor dit onderzoek van belang om te weten hoe toeristen voor een bepaalde locatie kiezen en wat bij deze besluitvorming van invloed is. Van dit proces van besluitvorming weten we dat deze bestaat uit zeven fases:

- (a) het erkennen dat er een beslissing genomen moet worden,
- (b) het formuleren van wensen en doelen,
- (c) het samenstellen van alternatieve locaties die ook aan de eisen voldoen,
- (d) het zoeken van verdere informatie over de alternatieve opties,
- (e) het vellen van een laatste oordeel,
- (f) handelen naar aanleiding van de genomen beslissing en
- (g) feedback leveren op de keuze (Carroll & Johnson, 1990).

Binnen dit proces van besluitvorming spelen zowel interne, ook wel psychologische, als externe factoren een rol. Bij interne overwegingen moet gedacht worden aan: houding, motivatie, overtuigingen en intenties. Bij externe overwegingen met name aan: tijd, pull factoren en de juiste marketing mix (Sirakaya & Woodside, 2005).

De bovenstaande fases van besluitvorming zijn vrij algemeen. De theorie geeft aan hoe het proces van besluitvorming plaatsvindt, maar niet hoe een individu dit proces doorloopt. Ook hier zijn theorieën over. Veel hiervan nemen aan dat de mens een '*homo economicus*' is, een persoon dat louter rationele beslissingen neemt. (Sirakaya & Woodside, 2005).

Een theorie die hier bij aansluit is de theorie van Sirakaya en Woodside (2005). Zij komen met de volgende theorie: "Based on an extensive review of several social science disciplines, the authors proposed a model that presented the decision process of a traveler as a categorization process of destinations from which the preferences, intentions, and the final choice result. Specifically, before forming preferences, a traveler places all destinations familiar to him/her into the first of a series of four mental sets. Marketing and personal variables influence this process. Then, from these mental sets, final preferences emerge through the possible influence of affective associations (defined as positive or negative feelings associated with a destination). Finally, the choice is a function of intention to visit a destination where situational variables act more as moderators between intentions and the choice" (Sirakaya & Woodside, 2005).

Uit de bovenstaande theorie blijkt dat een weloverwogen keuze om een locatie in een 'mental set' te plaatsen, beïnvloed wordt door marketing en persoonlijke aspecten. Uit deze 'mental sets' vloeien weer voorkeuren voort op basis van affectieve gevoelens. Uiteindelijk valt de keuze op een plek met aspecten die bemiddelen tussen de intenties en de keuzemogelijkheden van het betreffende persoon.

De intenties die personen hebben, kunnen verklaard worden aan de hand van de piramide van Maslow. In deze theorie worden er vijf levels van behoeften opgesteld. Deze zijn later uitgebouwd naar negen, waarbij de basis behoeften aan de voet van de piramide te vinden zijn en de hogere behoeften in de top. Afhankelijk van wat de mogelijkheden voor een persoon zijn, is een persoon tevreden met bepaalde prestaties (Maslow & Hoffman, 1996). Zo zal iemand die amper te eten heeft blij zijn wanneer hij of zij voedsel heeft verworven om de dag door te komen, terwijl iemand met zeer veel mogelijkheden hogere doelen stelt zoals zelfontplooiing. In lijn met de theorie zullen

personen met minder mogelijkheden andere behoeften hebben op Texel dan mensen met meer mogelijkheden. Een locatie die mogelijkheid tot ontwikkeling en het beleven van nieuwe ervaringen biedt, zal in het besluitvormingsproces dan in een meer geprefereerde 'mental set' geplaatst worden dan eentje die dit niet heeft.

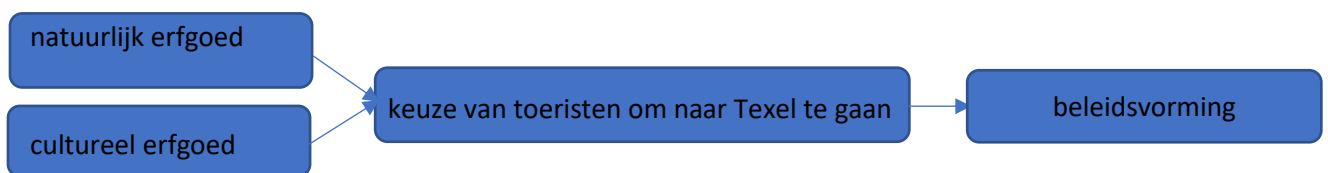
2.4 Beeldvorming

Tot slot is ook het proces van beeldvorming van belang, want we weten niet wat de respondenten als natuurlijk erfgoed en wat als cultureel erfgoed beschouwen. Dit heeft te maken met wat ze zich voorstellen bij natuur en bij cultuur. Een voorbeeld hiervan geven Holloway & Hubbard (2013) aan de hand van het Oriënt. Een plek die westerlingen afbeeldde als contrast van het bekende westen. Zo kreeg het Oriënt vaak het beeld als mysterieuze plek toegekend, vol vreemde culturen. Op deze wijze kunnen 'place myths' leiden tot beelden en verwachtingen die dan wel terecht, dan wel onterecht als 'echt' beschouwd kunnen gaan worden (Holloway & Hubbard, 2013). Op deze wijze wordt er per persoon een verschillend beeld van natuur of cultuur ontwikkeld.

3. Conceptueel model:

Het conceptueel model (figuur 2) vat kort samen wat er onderzocht wordt. Met de enquête die afgenomen is, is gekeken wat de Texelse toerist beschouwd als natuurlijk en of cultureel erfgoed en welke van de twee soorten hij/zij meer of minder waardeert. Uit deze waardering samen met achterliggende data wordt opgemaakt of één van de twee, en zo ja welke van de twee, soorten erfgoed een sterkere rol speelt bij het aantrekken van toeristen.

figuur 2: conceptueel model:

4. Methodologie:

Om erachter te komen welke van de twee soorten erfgoed meer invloed heeft op de komst van toeristen, moet er een duidelijke scheiding tussen deze twee soorten gemaakt worden. Dat zal gedaan worden aan de hand van de criteria die UNESCO gebruikt. Hierbij hebben ze vier natuurlijke criteria en zes culturele criteria (UNESCO, 2005).

Deze criteria zijn gebruikt om zes verschillende plaatjes van erfgoed op Texel te selecteren die de respondenten zijn voorgelegd in een enquête. De afbeeldingen zijn opgedeeld in twee categorieën. Drie van de zes afbeeldingen voldeden aan de UNESCO criteria voor cultureel erfgoed en de andere drie aan die van natuurlijk erfgoed. De respondenten, volwassen toeristen, kregen de afbeeldingen één voor één te zien. Vervolgens werd de vraag gesteld in welke mate de afbeelding uitnodigt om Texel te bezoeken en dit aan te geven op een schuifbalk met als laagste waarde één en als hoogste waarde tien. Op deze manier is er per afbeelding per respondent een cijfer uitgekomen. Hiermee kan per afbeelding en per categorie aangegeven worden in welke mate deze uitnodigen om Texel te bezoeken. Door per categorie drie afbeeldingen te laten zien en niet slechts één, is er geprobeerd om de rol van het uiterlijk van de afbeeldingen binnen de categorieën in te perken. Het gaat er immers om in welke mate de aanwezigheid van het erfgoed de toerist aantrekt en niet om hoe mooi het erfgoed is afgebeeld.

Met de data die verkregen is op de hierboven omschreven manier, kan er echter nog geen antwoord worden gegeven op deelvraag één. Hiervoor is er, naast het waarderen van het afgebeelde erfgoed, ook bij iedere afbeelding gevraagd of de respondent dit als een weergave van natuur of cultuur beschouwd. Door de uitkomsten van deze vraag te vergelijken met wat de afbeelding dient weer te geven volgens de criteria van UNESCO, zouden we een indicatie kunnen geven of mensen in staat zijn om in te schatten wat cultuur en natuur is. Hierbij wordt dan wel uitgegaan van één werkelijkheid, namelijk die van de UNESCO. Als we deze criteria niet als waarheid nemen, dan kan deze indicatie niet meer gegeven worden. Omdat het huidige wetenschappelijke paradigma meer post-modern is (Burke & Onwuegbuzie, 2004), wordt in dit onderzoek niet van één waarheid uitgegaan en zal de bovengenoemde indicatie niet gedaan worden. De data die volgt uit deze vraag geeft met deze kijk dan alleen antwoord op de vraag of de afbakening van cultuur en natuur gedaan door UNESCO (2005) aansluit op de perceptie van de respondent. Als er bij een afbeelding die volgens de criteria van UNESCO cultureel erfgoed weergeeft, significant veel respondenten hebben aangegeven dit als natuur te beschouwen, is in het vervolg van het onderzoek deze afbeelding als zijnde 'natuurlijk erfgoed' meegenomen. Bij alle verdere berekeningen is ook uitgegaan van de 'waarheid' zoals deze is voor de respondent. Bovendien kan door deze vraag te stellen gezien worden of de respondenten natuur en cultuur net zo interpreteren als de onderzoeker die de afbeeldingen heeft uitgezocht en wordt de bias die hierbij had kunnen ontstaan ook uitgebannen.

Om de tweede deelvraag te beantwoorden zijn er persoonsgegevens verzameld. Deze zijn nodig om te kijken of bepaalde groepen een sterkere voorkeur hebben voor een bepaald soort erfgoed en of er en of bepaalde groepen meer het eiland bezoeken dan andere groepen, waardoor de waardering van het erfgoed door de ogen van die groep moet worden beschouwd. Bij het verzamelen van deze gegevens is overigens continu in acht genomen dat de respondent ten alle tijden anoniem blijft. Het vertrouwen van de respondent kan geschaad worden wanneer zijn of haar persoonsgegevens openbaar zouden worden. Dit is ethisch niet verantwoord (Clifford, N. et al., 2010)

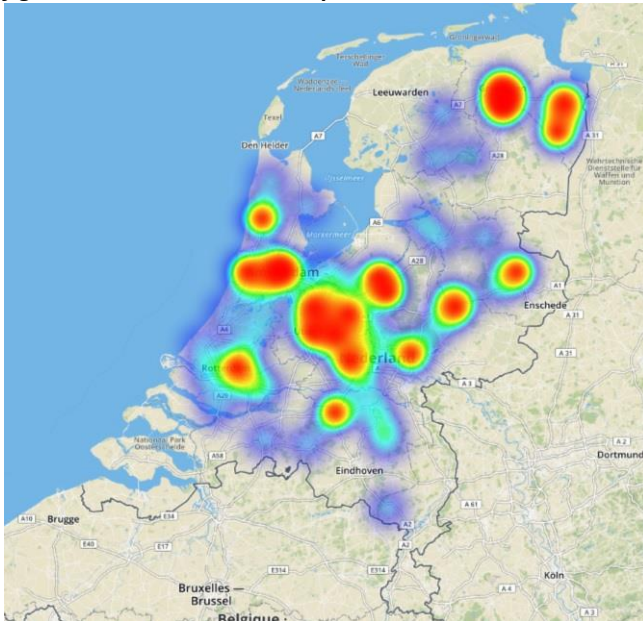
Om de derde deelvraag te beantwoorden wordt er gevraagd naar wat de voornaamste redenen zijn van respondenten om naar Texel te gaan. De respondent is een 'multiple answer' mogelijkheid aangeboden. Door suggesties te geven is het wel mogelijk dat je respondenten een bepaalde richting in stuurt en dat er enige mate van 'fixed response' optreedt (Clifford, N. et al., 2010). Dit is proberen tegen te gaan door de respondent een optie te bieden om zelf iets in te vullen, mocht zijn of haar reden om het eiland te bezoeken er niet tussen staan. Ook zijn de gemiddelden van de waardering voor de door de respondent als cultureel en natuurlijk erfgoed bestempelde weergaven tegen elkaar af gezet. Hierbij is er van uit gegaan dat beide soorten erfgoed dezelfde waardering zouden krijgen. Door te kijken of het gemiddelde van het gemiddelde van de ene soort erfgoed significant afwijkt van de andere kan er uitspraak gedaan worden of er één van de twee meer of minder wordt gewaardeerd.

4.1 Dataverzameling

Tenslotte wordt de methode van dataverzameling behandeld. Met de enquête is er informatie gewonnen van (potentiële) toeristen van Texel. Deze zijn bereikt door bij de pond te gaan staan die naar het eiland gaat. Per respondent is eerst de vraag gesteld of hij/zij daadwerkelijk toerist was. Vervolgens is er binnen deze toeristen geprobeerd een zo divers mogelijke groep te benaderen. Het gaat hierbij wel om volwassenen dus mensen onder de achttien jaar zijn niet meegenomen. De sample methode die gebruikt is, is 'convenience sampling'. Hierbij worden respondenten niet random gekozen, maar benaderd omdat zij makkelijk benaderbaar zijn. Bij deze methode is de kans op 'biased results' echter wel groter dan als er voor 'random sampling' wordt gekozen. Voor de omvang van dit onderzoek is de vorm van convenience sampling beter geschikt onder meer omdat deze methoden minder tijd en geld vergt.

Op het onderstaande kaartje (*figuur 3*) is te zien waar de respondenten vandaan komen. Dit heeft een enigszins vertekend resultaat opgeleverd. Door het meteen afnemen van enquêtes bij de bus, waren er een aantal respondenten die uit dezelfde richting kwamen als de onderzoeker. Echter is wel te zien dat het grootste deel van de toeristen uit rondom de randstad gelegen gebieden komen. Desalniettemin dient u dit in uw achterhoofd mee te nemen bij de uitspraken die gedaan worden in het vervolg van dit onderzoek.

figuur 3: herkomstlocatie respondenten

5. Resultaten:

Na het analyseren van de data die verkregen is via de hierboven omschreven methode, zijn de hieronder omschreven bevindingen gedaan. We beginnen deze sectie met een analyse van de eerste deelvraag en kijken of de theorie over beeldvorming (Holloway & Hubbard, 2013) hiermee in lijn is. Vervolgens wordt er gekeken of persoonskenmerken van invloed zijn. Hier kan de R&T sector op Texel mogelijk op inspelen. Vervolgens wordt zal er besproken worden wat de voornaamste redenen zijn voor toeristen om Texel te bezoeken en of erfgoed daar daadwerkelijk zo'n grote rol in speelt, zoals wordt beweerd door Ahmad (2006).

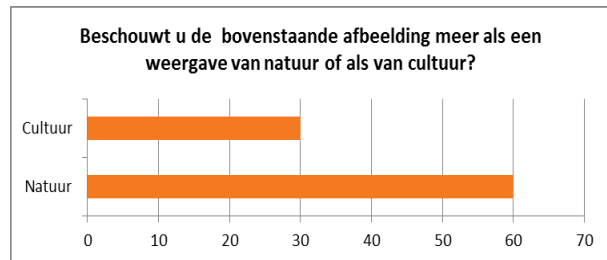
5.1 Onderscheid

Wat direct opvalt bij het bestuderen van de resultaten is dat één afbeelding die volgens de criteria van UNESCO voldoet aan de omschrijving van cultureel erfgoed, door de meeste respondenten werd beschouwd als natuurlijk erfgoed. De in figuur vier afgebeelde foto had volgens de UNESCO criteria (UNESCO 2005) als cultuur bestempeld moeten worden. In figuur vijf is te zien dat dit echter niet aansluit op de werkelijkheid zoals deze is voor veel respondenten. Ook bij andere afbeeldingen van cultuur waren er veel respondenten die dit beschouwde als een weergaven van natuurlijk erfgoed, terwijl bij de weergaven van natuurlijk erfgoed vaak maar weinig respondenten het als cultuur zijnde bestempelden.

figuur 4: afbeelding cultureel erfgoed

figuur 5: beschouwing figuur 4

De moeilijkheid voor respondenten om de soorten erfgoed te onderscheiden, kan wellicht verklaard worden uit de theorieën van Holloway en Hubbard (2013) over de Oriënt en ‘place myths’. In figuur drie is te zien dat het merendeel van de respondenten afkomstig is uit gebieden (rondom) de randstad wat over het algemeen dichtbevolkt gebied is. De ‘natuur’ is relatief onbekend in dit dichtbevolkte gebied waardoor door ‘place myths’ niet-stedelijke gebieden zoals het coastal heritage gebied, de Wadden, al snel gezien kan worden als natuur (figuur 5). Beelden van het onbekende zijn immers, volgens Holloway en Hubbard (2013), vaak tegengestelde beelden van het bekende. Als een afbeelding, zoals die in figuur vier, enigszins aspecten van groen vertoont en er maar weinig menselijk ingrijpen direct zichtbaar is in het landschap, dan zou dit volgens deze theorie al snel met natuur geassocieerd worden. Om te bevestigen of het daadwerkelijk klopt, is er per respondent (N=91) het aantal afbeeldingen bestempeld als natuur en het aantal bestempeld als cultuur bij elkaar opgeteld. Omdat er aan de hand van de UNESCO criteria (2005) drie van beide categorieën afbeeldingen waren is er gekeken of er significant wordt afgeweken van een verwachtingswaarde van drie. In de onderstaande tabel twee is te zien dat dit het geval is.

Tabel 1: gemiddelde aantallen afbeeldingen aangewezen als cultuur of als natuur per respondent

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
aantal keren natuur	91	3,95	,923	,097
aantal keren cultuur	91	1,93	,867	,091

Tabel 2: aantal keren voor natuur of cultuur gekozen, getest aan verwachtingswaarde (3)(zie ook appendix 1)

One-Sample Test						
	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
aantal keren natuur	9,764	90	,000	,945	,75	1,14
aantal keren cultuur	-11,732	90	,000	-1,066	-1,25	-,89

Het gemiddelde van de keuze voor natuur ligt aanzienlijk hoger dan de keuze voor cultuur (tabel 1). Beeldvorming heeft dus in dit onderzoek invloed gehad op de op het scheiden van cultureel en natuurlijk erfgoed. De criteria van UNESCO gebruikt bij het selecteren van de afbeeldingen sluiten niet aan bij het beeld dat mensen dan wel bij natuurlijk dan wel bij cultureel erfgoed hebben. Dit kan zoals gezegd een gevolg zijn van de beeldvormingsproces, maar ook contextuele oorzaken kunnen hier ter grondslag aan liggen. Zo kan de wetenschappelijke benadering van de UNESCO ook oorzaak zijn van het feit dat de begripsomschrijving niet aansluit bij de beschouwing van de populatie. In het vervolg van de resultaten bespreking is dan ook, vanuit postmodernistisch perspectief, besloten om onderscheid te maken tussen cultureel en natuurlijk erfgoed op basis van hoe de respondenten de afbeelding beschouwd hebben.

5.2 Persoonskenmerken

In deze sectie wordt gekeken of er bepaalde persoonskenmerken zijn die een rol kunnen spelen bij de keuze om naar Texel te gaan en waarom er bij verschillende groepen verschillende voorkeuren voor erfgoed zijn.

Of geslacht een rol speelt in het voorkeur hebben voor één van de twee verschillende soorten erfgoed wordt als eerste nagezien. Door de mannen en vrouwen te vergelijken met de gemiddelde cijfers die zij hebben gegeven aan de door hun bestempelde afbeeldingen als zijnde natuurlijk en cultureel erfgoed blijkt dat er geen verschillen zijn in hoe zij cultuur waarderen. Beide groepen, waarderen dit iets lager dan het door hun bestempelde natuurlijk erfgoed, maar het ene geslacht waardeert cultureel erfgoed niet significant hoger dan de andere. Als vervolgens gekeken wordt of één van de geslachten een hogere voorkeur heeft voor natuurlijk erfgoed dan de andere, dan kan er een interessante waarneming gedaan worden. Het blijkt namelijk dat vrouwen natuurlijk erfgoed significant hoger waarderen dan mannen. Waar bij de waardering voor cultureel erfgoed de waardering van vrouwen in absolute zin al hoger uitviel, kan er bij natuurlijk erfgoed daadwerkelijk aangenomen worden dat vrouwen dit hoger waarderen. Hieruit volgt dat vrouwen natuurlijk erfgoed sterker als motief hebben om Texel te bezoeken dan mannen. Dit is te zien in tabel 3.

Tabel 3: gemiddelde waardering van de afbeeldingen door de respondent bestempeld als natuurlijk erfgoed per geslacht (zie ook appendix 2)

Group Statistics					
	man, vrouw (1, 2)	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Gemiddeld cijfer afbeeldingen bestempeld als natuur	1	48	6,511458333333334	1,222486112845168	,176450671582934
	2	41	7,218048780487806	1,254346880875054	,195896071099496

Vrouwen waarderen erfgoed over het algemeen hoger dan mannen met name als het draait om in hun ogen zijnde natuurlijke aspecten van erfgoed. Dit is opvallend, want hier is in de theorie weinig over te vinden.

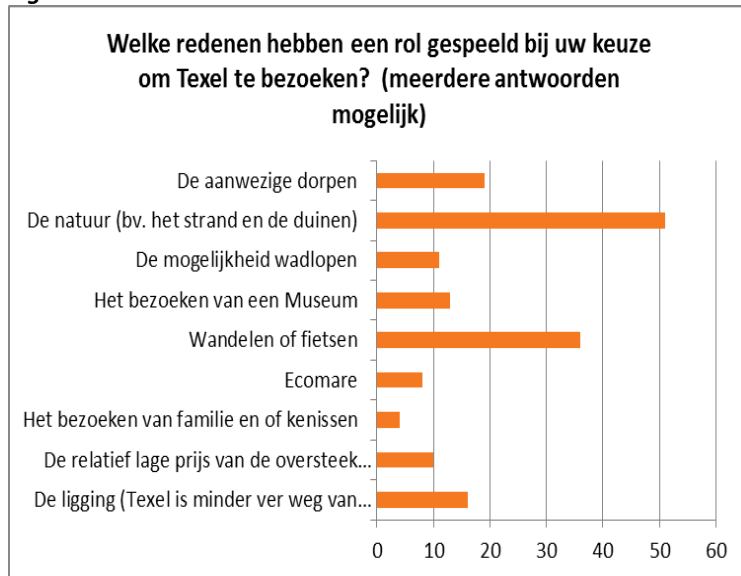
Ook in het onderwijsniveau is een opvallende trend te zien in de resultaten van dit onderzoek. De toeristen die Texel bezoeken en als afgerond opleidingsniveau Hbo of Wo hebben, zijn er meer dan het landelijk gemiddelde in 2014 (CBS, 2017). In appendix drie is dit terug te vinden. Deze bevinding kan gelinkt worden aan de theorie van Maslow (1996) over de verschillende behoeften van mensen. Kennelijk komen er veel hoog opgeleide toeristen naar Texel. Dit kan er mogelijk op wijzen dat Texel tegemoet komt aan intenties en behoeften van hoogopgeleide toeristen. Misschien wel meer dan aan behoefte van andere groepen mensen. Kennelijk wordt Texel bij hoog opgeleiden in een hogere 'mental set' geplaatst dan bij groepen met een ander opleidingsniveau. Wellicht kan de R&T sector zich hier nog meer op focussen of juist zich ook op andere groepen gaan richten. Welke van deze twee opties de economische en totale waddenveerkracht (Van Dijk et al., 2009) het beste van dienst is, is hier niet onderzocht.

5.3 Redenen

In het laatste deel over de persoonskenmerken is vastgesteld dat er veel hoogopgeleiden naar Texel komen. Maar halen zij hun behoeften die ze daar zoeken dan ook uit erfgoed of spelen er contextuele zaken mee zoals de ligging of de relatief goedkope oversteeek naar het eiland? In figuur zes is te zien dat de drie contextuele redenen, maar zeer weinig als reden zijn aangegeven om naar Texel te gaan. De natuur, wandelen en fietsen en de aanwezige dorpen, allen erfgoed of manieren waarop je erfgoed kan beleven, worden het meest als reden genoemd. De voornamelijk hoogopgeleide toeristen op Texel komen dus wel degelijk voor het aanwezige erfgoed naar het eiland toe. Dit lijkt de theorie van Ismagilova et al. (2015), waarin gesteld wordt dat erfgoed een belangrijke trekpleister is voor toeristen dus te bevestigen. Wat nog meer opvallend is in figuur zes is

dat de natuur, of activiteiten waarbij je natuur ervaart, het meeste stemmen krijgen. Dit zou er op kunnen wijzen dat het natuurlijk erfgoed daadwerkelijk als zwaarder motief meeweegt om Texel te bezoeken dan het cultureel erfgoed.

Figuur 6: redenen om Texel te bezoeken

Deze laatste stelling is in tabel vier en vijf onderzocht en mag aan de hand van deze tabellen worden aangenomen. Waarin in figuur zes al meer voor natuurlijke aspecten werd gekozen, kan er ook aangetoond worden dat deze over het algemeen hoger gewaardeerd worden.

Tabel 4: gemiddelde waardering erfgoed bestempeld als natuurlijk

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Gemiddeld cijfer afbeeldingen bestempeld als natuur	89	6,8370	1,28016	,13570

Tabel 5: gemiddelde waardering erfgoed bestempeld als natuurlijk afgezet tegenover de gemiddeld waardering van erfgoed bestempeld als cultureel (zie ook appendix 4)

One-Sample Test						
	Test Value = 6.1974					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Gemiddeld cijfer afbeeldingen bestempeld als natuur	4,713	88	,000	,63957	,3699	,9092

De aantrekkingskracht op toeristen van Texel ligt na deze analyse volgens de toeristen zelf dus voornamelijk in het aanwezige natuurlijk erfgoed. Toch zal hier kritisch naar gekeken moeten worden, want volgens Bazelmans (2012) is juist het menselijk ingrijpen in combinatie met natuurlijke krachten dat er voor gezorgd heeft dat de 'natuur' op Texel geworden is zoals deze nu is. Veel cijfers die respondenten hebben toegekend aan natuurlijk erfgoed zijn volgens deze benadering eigenlijk vormen van cultuur. Echter is in dit onderzoek uitgegaan van de waarheid zoals deze is voor de respondent en vanuit die beredenering is het valide om te zeggen dat natuurlijk erfgoed op Texel een sterkere aantrekkingskracht heeft tot toeristen.

6. Conclusie:

Vanuit de wetenschap gezien vallen veel aspecten van het Waddengebied onder cultureel erfgoed omdat het vele menselijke ingrijpen in het gebied, het gebied gevormd heeft zoals ze nu is. Er wordt, zoals ook uit de theorie van Bazelmans (2012) is gebleken, een nauw verband gehouden tussen natuur en cultuur. Toch zijn beiden soorten erfgoed in het gebied en ook op Texel te onderscheiden aan de hand van bepaalde criteria. Echter staat het 'ruime' definiëren van cultuur vrij ver weg van de werkelijkheid zoals deze is voor de toerist op Texel. De meeste bezoekers van het eiland zien, aspecten die in de wetenschap gezien worden als cultuur of een verworvenheid van cultuur en natuur aan voor natuur. Dit zou er mogelijk toe kunnen leiden dat cultuuraspecten worden ondergewaardeerd of over het hoofd worden gezien. Deze onderwaardering en het over het hoofd zien van cultuuraspecten blijkt uit de resultaten. Er waren veel toeristen die weergaven van cultureel erfgoed niet bestempelen als zijnde cultuur en natuurlijk erfgoed hoger waardeerden. De werkelijkheid zoals deze op gebied van scheiding tussen cultuur en natuur momenteel in de wetenschap is, sluit dus niet aan op hoe deze is voor het merendeel van de bezoekers van Texel. Verder blijkt dat contextuele factoren niet van belang zijn voor het bezoeken van Texel. De ligging van het eiland, de goedkope oversteek en het bezoeken van familie wegen als reden om het eiland te bezoeken niet op tegen het aantal toeristen dat redenen met betrekking tot cultuur of natuur hebben om het eiland te bezoeken. Hier kan wat mee gedaan worden. De R&T sector zou via marketing bezoekers meer bewust kunnen maken van het onderscheid tussen- en de verworvenheid van- natuurlijk en cultureel erfgoed. Op deze manier zal de toerist beter in staat worden gesteld om cultureel erfgoed te onderscheiden en te erkennen. Zo wordt het vele vroegere menselijk ingrijpen in het landschap op vele delen van het eiland niet over het hoofd gezien, niet onderschat en misschien wel bewonderd. Daarnaast wordt hiermee gezorgd dat wat natuurlijk en cultureel erfgoed in de ogen van de toerist is meer toegroeit naar de afbakening hoe deze in de wetenschap is. Dit kan tot meer eenduidigheid en een meer gemeenschappelijke werkelijkheid leiden. Nog een voordeel van deze aanpak is dat er een breder publiek naar Texel aangetrokken wordt. Waar het vooralsnog voornamelijk mensen zijn die komen voor in hun ogen natuurlijk erfgoed, kan na het implementeren van het besef dat Texel rijker is aan cultuur dan dat vele mensen denken, dit veranderen naar liefhebbers van beiden. Dit bredere publiek draagt ook bij aan de diversiteit op het eiland wat weer goed is voor de veerkracht van zowel het eiland als het gebied.

Ook het opvallende aantal hoogopgeleide toeristen op het eiland en de hogere waardering voor natuur van vrouwen zijn bevindingen waar de R&T sector aan de slag mee kan. Er kan nog onderzoek gedaan worden of het gunstig is voor de sector en voor de veerkracht van het eiland om zich verder te focussen op deze groep hoogopgeleiden of om juist ook op lager opgeleiden te focussen. Ook de reden achter de hogere voorkeur van vrouwen voor natuur kan onderzocht worden door groepen die hier belangen en interesses bij hebben. Wel dienen zij er op gewezen te worden dat deze aanbevelingen gedaan worden op basis van een onderzoek van om en nabij 90 samples.

Al met al kan er geconcludeerd worden dat cultuur wordt ondergewaardeerd en dat er een grote waarschijnlijkheid is dat dit komt omdat men niet goed kan bestempelen wat cultuur is volgens de huidige wetenschappelijke interpretatie. Texel is om deze reden voor veel toeristen nu nog een bolwerk van natuur, terwijl het wel degelijk zo is dat de samenhang tussen cultuur en natuur het eiland heeft gevormd tot wat het nu is. Met het geven van de juiste informatie over- en het kweken van besef van het vele aanwezige culturele erfgoed zou het eiland nog meer een bolwerk van beiden kunnen worden.

7. Referentielijst:

- Ashworth, G.J. (2009). Do tourists destroy the heritage they have come to experience? *Tourism recreation research*, 34(1). 79-83.
- Ateljevic, I., Morgan, N. and Pritchard, A. (2012). *The critical turn in tourism studies*. 1st ed. London: Routledge.
- Bazelmans, J., Meier D., Niewhof, A., Spek, T. and Vos, P. (2012). Understanding the cultural historical value of the Wadden Sea region. The co-evolution and society in the Wadden Sea area in the Holocene up until early modern times (11,700 BC-1800 AD): An outline, *Ocean & Coastal Management* 68, 114-126
- Burke, R. Onwuegbuzie, A. J. (2004). An Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come. *Educational Researcher*. Vol 33, Issue 7, pp. 14 - 26
- Carroll, J. S., & Johnson, E. J. (1990). *Decision research: A field guide*. Newbury Park: Sage publications
- CBS. 2017. Bevolking; hoogstbehaald onderwijsniveau en onderwijsrichting. Geraadpleegd op 18 mei 2017 via:
<http://statline.cbs.nl/statweb/publication/?vw=t&dm=sInI&pa=82816ned&d1=0&d2=a&d3=0&d4=0&d5=a&d6=0&d7=39,44,49,54,59&hd=151215-1533&hdr=g3,g2,g1,g6&stb=g5,t,g4>
- Clifford, N., French, S. and Valentine, G. (2010). *Key Methods in Geography*. 2nd ed. London: Routledge.
- Elkington, J. (1997), *Cannibals With Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Capstone, Oxford
- Holloway, L. & Hubbard, P. (2013). *People and place*. New-York: Routledge.
- Ismagilova, G., Safiulin, L. and Gafurov, I. (2015). Using Historical Heritage as a Factor in Tourism Development. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 188.
- Lowenthal, D. and Olwig, K. (2015). *The Nature of Cultural Heritage, and the Culture of Natural Heritage*. 1st ed. Hoboken: Taylor and Francis.
- Maslow, A. and Hoffman, E. (1996). *Future visions*. 1st ed. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Sijtsma, F. J., Boersma, L., Daams, M. N., Hoekstra, H. and Gelijm, W. (2008). Recreatie en toerisme in het Waddengebied. *Analyserapport behorende bij advies 2008/05*.
- Sijtsma, F.J., Daams, M. N., Farjon, H. and Buijs, A. E. (2012), Deep feelings around a shallow coast. A spatial analysis of tourism jobs and attractivity of nature in the Dutch Wadden area, *Ocean & Coastal management* 68, 138-148.
- Sirakaya, E. and Woodside, A. G (2005). Building and testing theories of decision making by travellers. *Tourism Management*, 26(6), pp.815-832.

Van Dijk, J., Folmer, H., Broersma, L., van der Heide, M., Heijman, W., Horlings, I., Ivanova, O., Jonkhoff, W., Koops, O., Sijtsma, F. and van der Veen, A. (2009). Analyse van sociaal-economische

problemen in het Waddengebied. *Waddenacademie: Position paper portefeuille Sociale en Ruimtelijk Economie* 05, 01-44.

UNESCO (2005). The criteria for selection. Geraadpleegd op 10-03-2017 via <http://whc.unesco.org/en/criteria/>

Yahaya Ahmad (2006). The Scope and Definitions of Heritage: From Tangible to Intangible, *International Journal of Heritage Studies*, 12:3, 292-300, DOI: 10.1080/13527250600604639

8. Appendix:

Appendix 1 – verhouding tussen aantal afbeeldingen bestempeld als natuur en als cultuur.

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
aantal keren natuur	91	3,95	,923	,097
aantal keren cultuur	91	1,93	,867	,091

One-Sample Test						
	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
aantal keren natuur	9,764	90	,000	,945	,75	1,14
aantal keren cultuur	-11,732	90	,000	-1,066	-1,25	-,89

Appendix 2 – waardering voor natuurlijk erfgoed van mannen en vrouwen.

Group Statistics					
	man, vrouw (1, 2)	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Gemiddeld cijfer afbeeldingen bestempeld als natuur	1	48	6,511458333333334	1,222486112845168	,176450671582934
	2	41	7,218048780487806	1,254346880875054	,195896071099496

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Gemiddeld cijfer afbeeldingen bestempeld als natuur	Equal variances assumed	,246	,621	-2,686	87	,009	-,706590447154473	,263108712371200	-1,229547502821595	-,183633391487351
	Equal variances not assumed			-2,680	84,114	,009	-,706590447154473	,263647700870475	-1,230872412609739	-,182308481699206

Appendix 3 – aantal hoger opgeleiden op Texel tegenover het landelijk gemiddelde.

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Wat is uw afgeronde opleidingsniveau? __Hbo/Wo	92	,60	,493	,051

One-Sample Test						
	Test Value = 0.268					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Wat is uw afgeronde opleidingsniveau? __Hbo/Wo	6,417	91	,000	,330	,23	,43

Appendix 4 – gemiddelde van de gemiddelde waardering voor cultureel erfgoed tegenover dat van natuurlijk erfgoed.

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Gemiddeld cijfer afbeeldingen bestempeld als natuur	89	6,8370	1,28016	,13570

One-Sample Test						
	Test Value = 6.1974					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Gemiddeld cijfer afbeeldingen bestempeld als natuur	4,713	88	,000	,63957	,3699	,9092

Appendix 5 – enquête (link)

<https://maptionnaire.com/nl/2599>